

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Osztályozás

Tárgy

792

Hely

Nemzeti Színház

Idő

"1923"

Személy

Szerző:

Cím: A Nemzeti Színház szobrai és oszlopai a személtben

Forrás:

Magyarország

Bp

(Hely)

1923. 3. 4.

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

A Nemzeti Színház szobrai és oszlopai a személtben

A Fővárosi Múzeum keretében kellene őket elhelyezni. — Lendvai Márton szobra az új Nemzeti Színházba kerül. — Kertész K. Róbert és Lechner Jenő nyilatkozata

(A Magyarország tudósítójától.) A régi Nemzeti Színházat, mely legendás körülmények között épült fel s 1837 augusztus 22-én nyílt meg, tudvalevőleg a hatvanas évek végén s a hetvenesek elején Skalnitzky tervel alapszabványt teljesen átalakították s hozzáépítették a sarokba a nagy kupolás bérházat. Az átépítésnél Lendvai Mártonnak a régi színház előtt állott szobra a színészbejáró elé az udvarba került, próbák és előadások közben a színészek pihenőjüket a magas kőtalapzaton nyugvó szobor körül sétálva töltötték. A színház homlokzatát az átépítésnél portikusszerűen képezték ki és a főbejáratot négy hatalmas, neoklasszikus stílusban díszített oszlop ékesítette, azonkívül a homlokzaton helyeztek el nyolc művészi szobrot, melyek a tragédiát, komédiát, zenét, táncot stb. jelképezték.

Mikor 1913-ban az átépített színház elhamarkodott lebontására került a sor, a színház oszlopai és szobrai különösebb figyelmet nélkül a telken maradtak. Azután jött a háború és a kommunizmus pusztítása és nem tudni, kinek a hanyagságából, a magyar színházi kultúrának és

Pest városképének ezek az érdekes emlékei ma ott fekszenek romokban, megfeketedve és agyoncsomkulva a szomszéd ház (Panonia-szálló) tűzfala előtt.

ahová a Nemzeti Színház telkén emelt üzlethelyiségek személtjét hordják. Néhány hét előtt még a

Szoborfej, amely pár hét előtt összetört

már torzóvá lett szobrok közül kettőnek különvált feje egészen volt, azóta azonban a játszódozó gyerekek ezek egyikét is összetörték. Csak a másik szoborfej ép, az is csak azért, mert a személt teljesen betemette és ez a szomorú sír megvédte a finom görög stílusú fejet az elpusztulástól. A hatalmas, szép oszlopok is 3-4 darabban hevernek a piszokban s az ucca gyerekei ugrógyakorlatokat végeznek rajtuk. A Lendvai-szobornak már némileg kedvezőbb sors jutott, mert azt elhelyezték a lebontást végző építész-cég Orczy út 22. szám alatt levő telepen és most fokvó helyzetben, teljesen bedeszkázva várja az értékes szobor méltó felállítását.

Cikkünk keretében rajzokban mutatjuk be a pusztuló emlékeket, amelyeknek ügyében sorban megkérdeztük az illetékeseket és reméljük, hogy nem hiába hívtuk fel a figyelmét ezekre a faragott kövökre, melyek megérdemlik, hogy kultúr-történeti és város-történeti jelentőségük legalább az utolsó órában juttassa őket megfelelő helyükre, lehetőleg a Fővárosi Múzeumba. Szimbólumok lesznek így és csonkaságuk jelképezni fogja az utóbbi évek pusztítását és talán a magyar nemtörődömséget is dicsőséges múltja emlékei iránt.

A szobrok és oszlopok ügyében

Kertész K. Róbert miniszteri tanácsos,

a kultuszminisztérium művészeti osztályának vezetője, a Műemlékek Országos Bizottságának elnökhelyettese a következőket mondotta munkatársunknak:

Az egyellen ép szoborfej

— Az emlékek a kommun előtt teljesen védett állapotban voltak, de a kommun alatt természetesen a minisztérium művészeti osztálya elvesztette minden befolyását és azalatt tönkrementek. Mindenesetre sajnálatos ez a pusztulás, de a felelősség ezért az utóbbi évek szomorú viszonyait terheli. A szobrok egyébként nem nagy művészi becsüek, mert ilyenfajta szimbólikus, új klasszikus stílus alkotás a hetvenes évekből tucatjával van több is a fővárosban és például az Akadémia szobrai feltétlenül különbek ezeknél. Az ilyen szobrokat csak dekoratív célokból állították fel és az ilyen homlokzatfigurák műemlékszámba szerintem nem mehetnek.

— A szobrok hosszú ideig tartó megőrzésre már azért sem nagyon alkalmasak, mert az újabb sós-küti homokkőréteg anyagából készültek és ez nem olyan időálló, mint a régi, negyvenes években teljesen kibányászott réteg, melyből többek között a Lánchíd pillérei készültek. Az újabb rétegekből készült homokkőszobrok néhány évtized alatt tönkremennek.

— Az Operaház szobrai is egyre fokozottabban pusztulnak és közelről nézve láthatjuk, hogy az arckokat nagy rések éktelenül el. A Bazilika szobrai is ki kellett eszerélni, mert a klimatikus viszonyok következtében úgyszólván teljesen rommá váltak. Az ilyen magasba szánt, nagyolva kidolgozott szobrok belső múzeumi elhelyezésre egyébként sem alkalmasak, arról azonban lehetne szó, hogy abban az esetben,

ha idővel parkos múzeumunk lesz, ott elszórvva a fák között elhelyezzük őket

ott állanak addig, míg természetszerűen néhány

és alatt végleg összeomlanak. Erről az elhelyezésről azonban most már csak a jobb állapotban lévő egy-két női alaknál lehet szó, mert a rommá lett és torzodó pusztult alakok elhelyezésére már semilyen formában sem alkalmasak.

— Viszont meg kell állapítanom azt, hogy

a Lendvay-szobor, mely horgany-ön keverékből készült és a nagy művészt büszke tartással álló alakban ábrázolja, már művészi értékű

és ezért a minisztérium a lebontásról úgy intézkedett, hogy a Báthory és Klenovics-cég mindaddig őrizzze meg, amíg az új Nemzeti Színházban elhelyezhető nem lesz. Mindenestre gondoskodni kell arról, hogy az új Nemzeti Színházban, mely remélhetőleg most már mégis csak a megvalósulás stádiuma felé közeledik, a szobor megfelelő miliőben méltó helyet kapjon és alapja legyen az ott tervezett színészi szoborosorozatnak, mely az új magyar színházi kultúra művészi hódolata lesz legendás múltja előtt.

Két szobor a szemét között

Lechner Jenő építőművész, műegyetemi magántanár, a Műemlékek Országos Bizottságának előadója, aki legutóbb a Grassalkovics-telek bazárjának építési munkáját végezte, a következő nyilatkozatot adta:

— Mikor 1913-ban a Nemzeti Színház lebontása megkezdődött, tudomásom volt arról, hogy a szobrok és oszlopok a telken maradtak. Később ott, a háború alatt, hadigárás volt, majd a kommunisták szállották meg a telket, úgyhogy mikor én később az üzlethelyiségek építkezését megkezdettem, már a szobrokat egészen pusztult állapotban találtuk. Az építés alatt gondosan bedeszkáztattam az emlékeket, hogy további romlásnak kitéve ne legyenek és elhárítsam magamtól azt a gyanút, hogy az építkezési munkáknál pusztultak el. Mikor az üzlethelyiségek építése különböző okoknál fogva még idővellett befejeződött, a vállalkozó a deszkákat természetesen lebontotta és elvitette.

— Véleményem szerint a felelősség a pusztulásért tulajdonképpen a telek alapítványi gondnokságát terheli s a házmesternek azonnal jelentenie kellett volna, már kezdetben a szobrok pusztulását. Magam nem hivatalos minőségben ugyan, de jelentést tettem annakidején a minisztériumnak a szobrok helyzetéről, de tudtommal eljárás nem indult meg ebben az ügyben.

— Egyébként a szobrok nem tartoznak azokba a kategóriákba, melyeket a műemlékek szabályzata megállapít. Más lenne a helyzet, ha az eredeti (1831-ben feloszlott) színház szobrairól volna szó, de ezek a hetvenes évekbeli szobrok és oszlopok még annyira közel vannak hozzánk, hogy azoknak műemléki értéke jogosan kétsébevonható. Egészen más kérdés aztán, hogy ezek az emlékek volt helyükre való tekintettel érdemelnének-e megfelelő elhelyezést, ami természetesen nem kétséges.

— Valószínű, hogy ezeket a szobrokat az akkori divat szerint nem magyarok, hanem olasz mesteremberek készítették.

— A Lendvay-szoborról is tudok. Az volt az eredeti tervem, hogy ezt a szobrot a tervezett mozgószínházzal kapcsolatban fogom elhelyezni, de később magam is úgy láttam, hogy a változott körülmények folytán ez kegyeletstért lenne, ezért ettől a tervtől elállottam. A magam részéről

kívánatosnak tartanám, hogy az emlékek méltó elhelyezést találjanak.

és esetleg arról is lehetne szó, hogy pusztulásuk szomorú történetét hivatalos vizsgálat alapján állapítsák meg.

Szoborrészlet

A Műemlékek Országos Bizottságának titkárságánál

említést tettünk a szobrokról és azt a felvilágosítást kaptuk, hogy minthogy ezek hivatalosan műemlékké nyilvánítva nincsenek, megvédése nem tartozik a bizottság hatáskörébe. A Nemzeti Színház lebontásánál egyébként a Műemlékek Országos Bizottságának közreműködését nem kérték és így felelősség az ott történt esetleges mulasztásokért kizárólag a Nemzeti Színház akkori igazgatóságát terheli.

A Fővárosi Múzeum

vezetőségénél azt mondták munkatársunknak, hogy érdeklődésünket bejelentésnek veszik s azonnal megteszik a kellő lépéseket annak megállapítására, hogy a szobrok megérdemlik-e a múzeális elhelyezést. Abban az esetben, ha ez kívánatosnak látszik, semmi akadályja sem lesz annak, hogy a legszebbek és az aránylag legépebbek elhelyezhetők legyenek, bár mint itt is mondták, az ilyen szobrok múzeumban nem jól hatnak. A Gerbeaud-épület régi szobrai is durva kidolgozásukban szinte elrontják a Múzeum hangulatát és közelről egyáltalán nem keltenek művészi hatást.

A Lendvay-szobor ügyében

fölkerestük a Báthory és Klenovics építési vállalkozó cég egyik főnökét, aki a következőket mondotta:

— A Nemzeti Színház sűrűn elrendelt lebontását mi végeztük, 1913 novemberében kezdtük meg és a másik év tavaszára már be is fejeztük. Akkor azt volt a megállapodás, hogy addig, amíg az új Nemzeti Színház elkészül, a Lendvay-szobor elhelyezéséről és megőrzéséről gondoskodjunk és ennek a kötelezettségünknek becsülettel meg is feleltünk.

Orczy út 22. alatt lévő raktárunk udvarán fekszik a szobor, teljesen bedeszkázva, úgyhogy az időjárás viszontagságai elől teljesen védve van.

Úgy tudom egyébként, hogy az oszlopokról és szobrokról is szó volt annak idején és az volt a minisztérium terve, hogy azt az új Nemzeti Színház építkezésénél valamilyen módon felhasználja. Hogy mégis a szobrok felügyelet nélkül pusztultak el, az mindenesetre különös, de a felelősség ezért természetesen másoké, mert mi utasítás szerint a lebontás után az oszlopokat és szobrokat a telek hátsó részén faalapzatokra megfelelő módon elhelyeztük, de a továbbiak tekintetében a lebontási szerződés ránk semminemű feladatot nem rótt. Annyit szükségesnek tartunk kijelenteni, hogy a lebontásnál a szobrok teljesen ép állapotban kerültek le és szakértői vélemények szerint is azoknak művészi becsük volt azonkívül is, hogy a régi Nemzeti Színház sokatnak szívébe vésődött képeinek legjellegesebb motívumak voltak.

Összetört oszlopok